

تأثیر دوره تصدی مدیرعامل و حسابرس شرکت بر کیفیت حسابرسی

وحید قربانی اسفهلان

کارشناسی ارشد مدیریت فناوری اطلاعات، موسسه آموزش عالی میزان، تبریز، ایران.
vahid.ges@gmail.com

شماره ۴۳ / تابستان ۱۴۰۰ (جلد دوم) / صص ۱۶-۳۳
چشم انداز حسابداری و مدیریت (دوره چهارم)

چکیده

حسابرسی به عنوان راهکاری کارآمد برای محدود کردن اختیارات مدیران در روابط قراردادی محسوب میشود. صورتهای مالی بخش عمده ای از اطلاعات مورد نیاز سرمایه‌گذاران و اعتباردهندگان شرکت را تأمین میکند. بر اساس چنین سطح اعتمادی به صورتهای مالی، نقش حسابرسان نیز حیاتی است و مدیرعامل به شهرت و اعتبار دست یافت، سعی در حفظ شهرت خود دارد. مدیران پس از اینکه به این سمت منصوب می‌شوند، به این دلیل که دوره تصدی بلندمدتی را برای خود پیش بینی نمی‌کنند، صرفاً در جهت منافع سهامداران حرکت نمی‌کنند. بلکه از مدت کوتاهی که در این سمت قرار دارند در راستای رسیدن به منافع خود استفاده می‌کنند از این رو هدف این تحقیق بررسی این موضوع است که آیا دوره تصدی مدیرعامل و حسابرس شرکت بر کیفیت حسابرسی تأثیر دارد یا نه؟ جامعه آماری شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران بین سال های ۱۳۹۴ تا ۱۳۹۸ و با استفاده از اطلاعات ۱۰۰ شرکت و روش رگرسیون خطی چند متغیره به آزمون فرضیه پرداخته شد که نتایج آزمون نشان داد دوره تصدی مدیرعامل و حسابرسی شرکت تأثیر معناداری بر کیفیت حسابرسی دارد.
واژه های کلیدی: دوره تصدی مدیرعامل، حسابرس شرکت، کیفیت حسابرسی.

مقدمه

در دنیای امروز مدیریت، نقش تعیین کننده در افزایش بازدهی و بهره وری شرکتها دارد. در میان چهار عامل کلیدی موفقیت در سازمان ها (شامل نیروی کار، سرمایه، مواد اولیه و مدیریت)، امروزه نقش مدیریت بیش از هر زمان دیگری اهمیت یافته است. مدیران پس از اینکه به این سمت منصوب می‌شوند، به این دلیل که دوره تصدی بلندمدتی را برای خود پیش بینی نمی‌کنند صرفاً در جهت منافع سهامداران حرکت نمی‌کنند بلکه از مدت کوتاهی که در این سمت قرار دارند در راستای رسیدن به منافع خود استفاده می‌کنند. به همین دلیل ممکن است مدیران از سرمایه گذاری در پروژه های بلند مدت، به دلیل این که در دوره تصدی آنها به بازدهی نمی‌رسد، خودداری کنند (مرادی، ۱۳۹۷).

حسابرسی به عنوان راهکاری کارآمد برای محدود کردن اختیارات مدیران در روابط قراردادی محسوب میشود. صورتهای مالی بخش عمده ای از اطلاعات مورد نیاز سرمایه گذاران و اعتباردهندگان شرکت را تأمین میکند. بر اساس چنین سطح اعتمادی به صورتهای مالی، نقش حسابرسان نیز حیاتی است. حسابرسی صورتهای مالی امری ضروری است، زیرا صورتهای مالی حسابرسی شده میتواند این اطمینان را برای سرمایه گذاران و اعتباردهندگان فراهم کند که اطلاعاتی معتبر و قابل اتکا در اختیار آنان قرار میگیرد. بنابراین حسابرسی صورتهای مالی میتواند ارزش افزوده اقتصادی برای یک شرکت ایجاد کند (نیکبخت و همکاران، ۱۳۹۵). با در نظر گرفتن اهمیت خدمات حسابرسی و عدم امکان مشاهده مستقیم کیفیت حسابرسی، پیدا کردن روشی اثربخش برای کنترل کیفیت ضروری است. کیفیت حسابرسی با اطمینانی که به سرمایه گذاران در خصوص کاهش ریسک نمایندگی و کاهش ریسک اطلاعاتی میدهد، میتواند این امکان را برای سرمایه گذاران فراهم کند که اطلاعات مفیدی را از گزارشهای سالانه شرکتهای در بورس اوراق بهادار، برای تصمیم های سرمایه گذاری استخراج کنند (جامی و همکاران، ۱۳۹۸).

در خصوص اندازه شرکت حسابرسی در پژوهشهای دی آنجلو^۱ (۱۹۸۱) و ویلنبرگ^۲ (۱۹۹۹) مؤسسات به ۲ دسته مؤسسات ۸ بزرگ (در زمان دی آنجلو) و ۵ بزرگ (در زمان ویلنبرگ) و مؤسساتی که در زمره ۸ یا ۵ بزرگ نیستند، تقسیم بندی شدند. در پژوهش هنوک لوئیس^۳ (۲۰۰۵) مشخص شد، مؤسسات حسابرسی بزرگتر معمولاً خدمات بهتری را نسبت به مؤسسات کوچکتر ارائه می دهند؛ اما مواردی هم یافت شد که مؤسسات حسابرسی کوچکتر مشاوره بهتری را به صاحب کاران خود ارائه می دهند (هنوک لوئیس، ۲۰۰۵). پژوهشگران در سال ۲۰۰۶ ریسک ۴ مؤسسه حسابرسی بزرگ (۴ بزرگ) را برآورد کردند که به طور واقعی خسارتی بالغ بر یک میلیارد دلار را در عرض ۵ سال به شرکتهای بزرگ پرداخت نموده است و نشان دادند مؤسسات بزرگ حسابرسی نیز همانند مؤسسات کوچک متحمل قصور حسابرسی می شوند (میشائل و همکاران، ۲۰۰۷). درحالی که مراجع تنظیم مقررات حسابداری بر این نکته اصرار دارند که کیفیت کار حسابرسی، به کوچکی یا بزرگی مؤسسه بستگی ندارد، بسیاری مدعی هستند که مؤسسه های بزرگ نسبت به مؤسسه های کوچک، کیفیت بیشتری در کار حسابرسی پدید می آورند. پژوهش های قبلی به نتایجی می رسید که ترکیبی از هر دو فرضیه بود؛ شاید به این دلیل که اندازه گیری کیفیت کار حسابرسی ساده نبود (حساس یگانه و آذین فر، ۱۳۸۹).

بیان مساله

مدیران عامل به شهرت و اعتبار خود علاقه مند می باشند و همین امر منجر به عملکرد محافظه کارانه آنان در ارتباط با گزارش زیان می گردد. از طرفی در ابتدای دوره تصدی، حتی در شرایط بد بازار، عملکرد نامناسب شرکت به حساب ضعف مدیرعامل گذاشته می شود. بنابراین در ابتدای دوره تصدی، مدیران عامل سعی می کنند عملکرد مناسبی از خود نشان دهند تا بدین ترتیب برای خود اعتبار بیافزایند. پس از اینکه مدیرعامل به شهرت و اعتبار دست یافت، سعی در حفظ شهرت خود دارد. از این رو شروع به گزارشگری محافظه کارانه می کنند. یعنی شهرت وی، محرکی برای کاهش گزارشگری جسورانه می گردد؛ زیرا مدیرعاملی که شهرت وی بیشتر است. اگر گزارشگری جسورانه اش فاش شود در مقایسه با یک مدیرعامل با شهرت و اعتبار

¹ DeAngelo

² Willenburg

³ Henock Louis

⁴ Mishael et al

پایین، بیشتر متضرر می‌گردد (ژانگ^۱، ۲۰۱۶). مدیران پس از اینکه به این سمت منصوب می‌شوند، به این دلیل که دوره تصدی بلند مدتی را برای خود پیش بینی نمی‌کنند، صرفاً در جهت منافع سهامداران حرکت نمی‌کنند. بلکه از مدت کوتاهی که در این سمت قرار دارند در راستای رسیدن به منافع خود استفاده می‌کنند. به همین دلیل ممکن است مدیران از سرمایه‌گذاری در پروژه‌های بلند مدت، به دلیل این که در دوره تصدی آن‌ها به بازدهی نمی‌رسد، خودداری کنند. به عبارت دیگر تصمیماتی که می‌تواند برای منافع شخصی مدیریت مفید باشد، ممکن است از نظر شرکت تصمیمات بهینه‌ای نباشد. مدیران در ابتدای انتصاب به هر مسئولیت، دوره غیر موثر را می‌گذرانند و پس از آن دوره تاثیر مثبت فعالیت‌های آنها شروع می‌شود. حال اگر مدیران قبل از رسیدن به این دوره از سمت خود برکنار شوند هزینه‌های زیادی برای شرکت ایجاد خواهد شد (دیانتی و همکاران، ۱۳۹۵).

وی تینگ^۲ (۲۰۱۶) بیان می‌دارد که دوره تصدی مدیر عامل شرکت یکی از معیارهای اندازه‌گیری کیفیت مدیریتی است که به تعداد سالهایی که یک شخص در پست مدیر عامل یک شرکت می‌باشد اطلاق می‌شود. انجام عملیات مدیریتی شرکت توسط یک شخص طی سنوات متمادی، به دلیل آشنایی تیم مدیریتی با عملیات مدیریتی شرکت، می‌تواند مؤثرتر صورت گیرد. چنانچه مدیر عامل شرکت تجربه انجام مدیریت شرکت را برای چندین سال داشته باشد، شناخت بیشتری نسبت به کار و نوع فعالیت شرکت خواهد داشت که موجب تسریع در انجام عملیات مدیریت و کاهش هزینه‌های مدیریت و افزایش کیفیت مدیریت می‌گردد. نتایج تحقیق وی تینگ (۲۰۱۶)، نشان می‌دهد که بالا بودن دوره تصدی مدیر عامل شرکت، موجب افزایش شناخت و تخصص مدیریت در صنعت صاحب کار مربوطه شده و همچنین موجب بالا رفتن سطح کیفیت مدیریت خواهد شد. امروزه هیئت مدیره نقش حیاتی و ضروری در اداره کردن شرکت دارد که نه تنها در اقتصاد کشور بلکه در سطح جهانی نقش به‌سزایی دارد و اندازه‌های اعضای موجود در هیئت مدیره شرکت‌ها جنبه حیاتی در ارزیابی بهره‌وری از هیئت مدیره است.

در دنیای صنعتی امروز وجود اطلاعات مالی قابل اتکا از اهمیت حیاتی برخوردار است. اقتصاد بسیاری از کشورها در کنترل شرکت‌های سهامی بزرگی قرار دارد که سرمایه مورد نیاز خود را از میلیون‌ها سرمایه‌گذار تامین کرده‌اند. سرمایه‌گذاران که پس از اندازه‌های خود را در اختیار شرکت‌های سهامی قرار داده‌اند با توجه به صورت‌های مالی سالیانه یا فصلی که توسط شرکت‌ها انتشار می‌یابد از استفاده درست و موثر وجوه سرمایه‌گذاری شده خود اطمینان حاصل می‌کنند، اطلاعات منعکس در صورت‌های مالی زمانی برای استفاده‌کنندگان مفید و موثر است که از ویژگی‌های کیفی لازم برخوردار باشد. یکی از ویژگی‌های کیفی اطلاعات مالی، قابلیت اعتماد است. اطلاعات مالی هنگامی قابل اعتماد و اتکاست که آثار مالی معاملات و سایر رویدادهای مالی به گونه‌ای بیطرفانه اندازه‌گیری شده و نتایج اندازه‌گیری‌ها معتبر و قابل تایید مجدد باشد. حسابرسی گزارش‌های مالی باعث ارتقای کیفیت آن‌ها می‌گردد و کیفیت بالای حسابرسی بر این مهم می‌افزاید (حاجیها و قانع، ۱۳۹۵). همچنین، حسابرسی به عنوان یک سازوکار اجتماعی، برای کمک به نظارت و کنترل رفتار مدیران و به عنوان ابزار نظارتی دولتها است. در بُعد اقتصادی، حسابرس به عنوان داور بیطرف و مستقل در روابط اقتصادی، قراردادهای و کاهش مخاطرات بالقوه اطلاعات عمل می‌کند و اطمینان خاطر و آرامش تصمیمگیران و عموم جامعه را فراهم می‌آورد. به عبارت روشنتر، حسابرسی نقشهای متعدد اجتماعی، اقتصادی و روانشناختی را برعهده دارد (صالحی و عبدلی محمودآبادی، ۱۳۹۷). گزارش حسابرسی به عنوان محصول نهایی فرآیند حسابرسی، ماهیت کالای (خدمات) عمومی را دارد که استفاده از

¹ Zhang

² Wei Ting

آن مانع استفاده از دیگر خدمات عمومی نمی شود و مصرف آن در انحصار هیچ مصرف کننده خاصی نیست (اسکندری، ۱۳۹۴). این کالای عمومی همانند سایر کالاها و خدمات باید از کیفیت مناسبی برخوردار باشد تا تقاضا برای آن استمرار داشته باشد. از طرفی حرفه حسابرسی، مانند سایر حرفه ها، برای حفظ جایگاه خود نیازمند کسب اعتماد عمومی است. آنچه جامعه، از حرفه حسابرسی انتظار دارد، ارائه گزارش حسابرسی با کیفیت به جامعه است. این، ارزش افزوده ای است که تنها، حرفه حسابرسی قادر به افزودن آن به اطلاعات مالی شرکتها است. از اینرو خدمات حسابداران رسمی باید در بالاترین سطح ممکن و با رعایت ضوابطی ارائه شود که تداوم انجام این خدمات با کیفیت مناسب را تضمین کند (یاسایی، ۱۳۸۹). افزون بر این، سرمایه گذاران، اعتباردهندگان و سایر ذینفعان برای ارزیابی عملکرد مالی واحدهای تجاری مختلف و تصمیم گیری در مورد موقعیتهای گوناگون سرمایه گذاری، به نتایج حسابرسی انجام شده به وسیله موسسات حسابرسی مستقل اتکا میکنند. از اینرو، هرچه کیفیت حسابرسی بیشتر باشد، ارزش، اعتبار و قابلیت پذیرش آن به وسیله استفاده کنندگان از صورتهای مالی افزایش می یابد (اشباق و وارفیلد^۱، ۲۰۰۳).

بیان نظری

اندازه شرکت حسابرسی

اولین موج از تمایزات حسابرسی بر دوگانگی بین مؤسسات بزرگ و غیر بزرگ به عنوان مبنای برای متمایزسازی کیفیت حسابرسی متمرکز بوده است. دی انجلو (۱۹۸۱) استدلال می کند که اندازه موسسه حسابرسی، نماینده ای از کیفیت حسابرسی (استقلال حسابرسی) می باشد، چراکه یک صاحب کار منفرد برای یک حسابرسی بزرگ از اهمیت چندانی برخوردار نیست و در صورت اظهارنظر نادرست، حسابرسی بزرگ اعتبار و شهرت بزرگ تری (تمام صاحب کاران) را از دست می دهد. مؤسسات حسابرسی بزرگ تر (دارای نام تجاری) حسن شهرت بالایی دارند و این حسن شهرت اعتبار حسابرسی را بالا می برد و اعتبار حسابرسی اطلاعاتی را از توانایی نظارت حسابرسی و از این رو توانایی حسابرسی برای تأثیر گذاردن بر کیفیت اطلاعات به دست می دهد. در بیشتر تحقیقاتی انجام شده در ایران سازمان حسابرسی به عنوان موسسه حسابرسی بزرگ و مابقی مؤسسات حسابرسی معتمد بورس به عنوان مؤسسات کوچک در نظر گرفته شده است (پیری و همکاران، ۱۳۹۲).

دیوید سون و نئو^۲ (۱۹۹۳) نشان دادند که موسسه های حسابرسی بزرگ، مشتریان بزرگ تری دارند، از این رو، توقع بازار برای کشف تحریفات موجود در صورتهای مالی از حسابرسان افزایش می یابد. آنها بیان می کنند که اکثر پژوهش های تجربی کیفیت حسابرسی محصول این فرض هستند که حسابرسان بزرگ تر (دارای نام تجاری) در مقام مقایسه با حسابرسان کوچک تر (فاقد نام تجاری) توانایی نظارت بیش تری را دارند. او همچنین ادعا می کند هنگامی که حسابرسان با کیفیت تر (کم کیفیت تر) انتخاب می شود، مدیران توانایی کم تری (بیش تری) برای دست کاری سود به منظور تحقق سود پیش بینی شده دارند. آنان استدلال می کنند که مدیران برای حداقل کردن تفاوت بین سود پیش بینی شده و سود گزارش شده انگیزه دارند و از اقلام تعهدی و سایر رویه های حسابداری احتیاطی برای دست کاری سود گزارش شده و برای کمینه کردن این تفاوت استفاده می کنند. در بسیاری از موارد بر اساس مبانی نظری، موسسه های حسابرسی بزرگ از لحاظ اندازه، باعث افزایش سطح کیفیت حسابرسی شرکت می شوند. مؤسسات حسابرسی بزرگ تر، خدمات حسابرسی را با کیفیت بالاتری ارائه می کنند، زیرا

¹ Ashbaugh and Warfield

² Davidson and Neu

علاقه‌مندند شهرت بهتری در بازار کار به دست آورند و از آنجا که تعداد صاحب‌کارانشان زیاد است، نگران از دست دادن آن‌ها نیستند (دی آنجلو، ۱۹۸۱).

کیفیت حسابرسی

کیفیت حسابرسی، یکی از موضوعات بااهمیت در حوزه حسابرسی و بازار سرمایه است. به‌منظور شناخت مفاهیم و ابعاد مختلف کیفیت حسابرسی، مطالعات گوناگونی توسط محققان انجام شده است تا رابطه بین کیفیت حسابرسی و متغیرهای دیگر کشف شود. مشاهده کیفیت حسابرسی در عمل به‌سختی صورت می‌گیرد که همین عامل باعث شده است محققان با مشکلات زیادی مواجه شوند. به‌هرحال، با توجه به چندوجهی بودن مفهوم کیفیت حسابرسی، از دیدگاه‌های مختلفی مورد بررسی قرار می‌گیرد. در یک دیدگاه گزارش حسابرس به‌عنوان یک محصول مورد توجه قرار می‌گیرد که کیفیت این گزارش از جهت مطابقت با استانداردهای تعیین شده، بیانگر کیفیت حسابرسی است. در دیدگاه دوم، حسابرسی به‌عنوان خدمت، مورد توجه قرار می‌گیرد که این خدمت باید توسط اشخاص واجد شرایط ارائه شود؛ بنابراین در صورتی که ارائه این خدمات از نقطه شروع تا نقطه پایان، مطابق با استانداردها و قوانین و مقررات تعیین شده انجام شود، از کیفیت لازم برخوردار است (علوی طبری و همکاران، ۱۳۸۸).

در گذشته تلاش‌های زیادی برای تعریف کیفیت حسابرسی شده است. درحالی‌که هیچ‌کدام از آن‌ها پذیرش عمومی پیدا نکرده‌اند. در ادبیات حرفه‌ای کیفیت حسابرسی در رابطه با میزان رعایت استانداردهای حسابرسی مربوطه تعریف می‌شود. در مقابل پژوهشگران حسابداری ابعادی چندگانه برای کیفیت حسابرسی قائل‌اند و این ابعاد اغلب به تعاریفی که ظاهری متفاوت دارند منجر می‌شود.

کیفیت حسابرسی به توانایی حسابرس در کشف و گزارش تحریفات بااهمیت در صورت‌های مالی مربوط می‌شود که شامل موارد ذیل است:

ا. تحریفات بااهمیت در برآوردهای حسابداری.

ب. تحریفات بااهمیت ناشی از عدم رعایت قوانین و مقررات.

ج. تحریفات بااهمیت ناشی از بکارگیری نادرست رویه‌های حسابداری.

اصلاحات و تعدیلات سنواتی در صورت‌های مالی سال بعد معیار تعیین‌کننده کیفیت حسابرسی سال جاری است (علیمردانی، ۱۳۹۶).

به‌طور مفهومی، کیفیت حسابرسی را از سه جنبه اساسی می‌توان بررسی نمود: ورودی‌ها، خروجی‌ها و عوامل محیطی. ورودی‌ها علاوه بر استانداردهای حسابرسی شامل ویژگی‌های فردی حسابرس مانند توانایی و تجربه وی، اصول اخلاقی و افکار اوست. از دیگر عوامل مهم، فرایند حسابرسی است. این فرایند شامل صحت روش‌شناسی حسابرسی، میزان تأثیر روش‌های حسابرسی استفاده شده و میزان دسترسی به شواهد حسابرسی مورد نیاز است. خروجی‌های حسابرسی توسط استفاده‌کنندگان در ارزیابی کیفیت حسابرسی در نظر گرفته می‌شوند چراکه پیامدهای مهمی برای کیفیت حسابرسی دارند. برای مثال، چنانچه گزارش حسابرس به‌طور شفاف بیان‌کننده نتیجه کار حسابرسی باشد، اثر مثبتی بر کیفیت حسابرسی می‌تواند داشته باشد. همین‌طور، اگر حسابرسان در مورد موضوعاتی همچون جنبه‌های کیفی گزارشگری مالی و نقاط ضعف کنترل داخلی، با ارکان راهبری ارتباط مؤثر داشته باشند روی کیفیت حسابرسی اثرات مثبت خواهد داشت. در رابطه با عوامل محیطی نیز موارد هستند که می‌توانند کیفیت حسابرسی را بهبود ببخشند، به‌طور مثال نظارت مؤثر ارکان راهبری بر واحد تجاری و ایجاد فضایی شفاف

و دارای ارزش‌های اخلاقی بر بهبود کیفیت حسابرسی اثرگذار است. همچنین با استفاده از قوانین و مقررات می‌تواند چارچوبی ایجاد کند که اشخاص با استفاده از آن حسابرسی را به‌طور کارا هدایت کنند. همین‌طور با استفاده از چارچوب گزارشگری مالی باکیفیت که به بهبود موارد افشای شفاف و کامل کمک کند، ممکن است به‌عنوان یک عامل خارجی اثری مستقیم بر کیفیت حسابرسی داشته باشد (بیگی، ۱۳۹۸).

دوره تصدی مدیر عامل

در سالهای اخیر با افزایش شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار، همچنین با توجه به عدم تفکیک محتوایی مدیریت از مالکیت، موضوع تصدی مدیر برای سرمایه‌گذاران به موضوعی بحث‌انگیز تبدیل شده است. مطالعات گذشته درباره مدت تصدی در ایران نشان می‌دهد ارزش شرکت با افزایش دوره تصدی، کاهش مییابد (دیانتی دیلمی و همکاران، ۱۳۹۲). در پژوهشی دیگر مرادی و حسینی (۱۳۹۱) دریافته‌اند رابطه‌ای میان دوره‌های آخر تصدی مدیر و مدیریت سود وجود ندارد. ادعای مدیران نسبت به شرکت تنها به دوره تصدی آنها محدود است و همین مسئله ممکن است موجب کاهش منافع سهامداران و ارزش شرکت شود (دیانتی دیلمی و همکاران، ۱۳۹۲). طبق دیدگاه فردریکسون و همکاران^۱ (۱۹۸۸) اولین سالهای تصدی مدیرعامل همزمان با دوره قابلیت آسیب‌پذیری شدید است. در واقع مدیران عامل جدید، شدیداً توسط هیئت مدیره و سهامداران کنترل میشوند و آنها نیاز به زمان دارند تا شایستگی مدیریتی خود را در شرکت نشان دهند. در ادامه مدیران عامل احتمالاً در شرکت قدرت بیشتری به دست آورند (همبریک و فاکتومی^۲، ۱۹۹۱).

پیشینه پژوهش

پیشینه خارجی

مانگستی و سولیمون^۳ (۲۰۱۹) پژوهشی را با عنوان رابطه بین کیفیت حسابرسی و ریسک‌پذیری در جهت ایجاد ارزش با استفاده از تعداد ۱۴۵ شرکت پذیرفته شده در بورس جاکارتا طی سالهای ۲۰۰۴ الی ۲۰۱۵، به روش رگرسیون حداقل مربعات معمولی مورد بررسی قرار دادند. نتایج نشان داد بین پنج مولفه به‌کار گرفته شده برای بررسی کیفیت حسابرسی و همچنین عامل ریسک، تنها دو معیار تصدی حسابرس و تمرکز مالکیت در ایجاد ارزش موثر بودند و سایر متغیرها تأثیر معناداری در ایجاد ارزش نداشتند. علاوه بر این، هیچ‌یک از آنها تأثیرات ریسک‌شرکتهای در ایجاد ارزش را تحت تأثیر قرار ندادند. بن‌کوام^۴ (۲۰۱۸) به بررسی تأثیر اثربخشی کمیته حسابرسی و کیفیت حسابرسی بر کیفیت افشای داوطلبانه پرداخت. این تحقیق در بین ۱۴۴ مشاهده سال-شرکت از شرکتهای غنایی در طی سالهای ۲۰۱۳ الی ۲۰۱۶ انجام شد. یافته‌ها نشان می‌دهد که اندازه حسابرس و کمیته حسابرسی، کیفیت افشای اختیاری را افزایش می‌دهد. باکر^۵ (۲۰۱۸) به بررسی اثر دوره تصدی مدیریت بر عملکرد مسئولیت اجتماعی شرکت پرداختند. آنها معتقد بودند که دوره تصدی به‌عنوان معیاری برای سنجش میزان افق تصمیم‌گیری مدیرعامل در نظر گرفته شد. آزمون‌های تجربی آن‌ها نشان

¹ Fredrickson et al

² Hambrick

³ Mangesti & Solimun

⁴ Ben Kwame

⁵ Baker

داد که دوره تصدی بلندمدت مدیرعامل با عملکرد مسئولیت اجتماعی شرکت ارتباط دارد ولی بین دوره تصدی مدیرعامل و هزینه های نمایندگی رابطه معناداری مشاهده نشد.

ویتینگ^۱ (۲۰۱۷) پژوهشی را با عنوان، بررسی رابطه بین دوره تصدی مدیرعامل و مدیریت سود، مطرح ساخت. در این پژوهش اطلاعات ۵۰۰ شرکت آمریکایی در سال های ۲۰۱۴-۲۰۱۲ جمع آوری شد. نتایج حاصل از این تحقیق نشان دهنده وجود رابطه بین دوره تصدی مدیرعامل با مدیریت سود می باشد. همچنین نتایج حاصل شده از این تحقیق نشان داد که نوسانات سود پیش بینی شده در سال های آغازین تصدی مدیرعامل بیشتر از سال های بعدی تصدی مدیرعامل می باشد. بروکمن^۲ (۲۰۱۶) پژوهشی را با عنوان بررسی ارتباط بین دوره تصدی مدیرعامل با مدیریت سود، ریسک سهام و ثروت ایجاد شده برای سهامداران پرداخت. او در بررسی های خود ساز و کارهای راهبری شرکتی را به عنوان متغیر کنترلی در نظر گرفت. در این پژوهش اطلاعات ۱۲۰ شرکت استرالیایی در طی سال های ۲۰۱۴ - ۲۰۱۲ جمع آوری شدند. نتایج حاصل از بررسی وی نشاندهنده وجود رابطه مستقیم دوره تصدی مدیرعامل با مدیریت سود و وجود رابطه مستقیم ریسک سهام و ثروت ایجاد شده برای سهامداران با دوره تصدی مدیرعامل می باشد.

تای و همکاران^۳ (۲۰۱۶) به بررسی رابطه مدت تصدی مدیرعامل با عملکرد مسئولیت اجتماعی شرکت پرداختند. آنها رابطه مدت تصدی مدیرعامل با عملکرد مسئولیت اجتماعی شرکت را در ۶۳ شرکت از شرکت های خانوادگی تایوان مورد مطالعه قرار دادند. نتایج پژوهش آن ها نشان داد که با افزایش دوره تصدی مدیرعامل، عملکرد مسئولیت اجتماعی شرکت کاهش می یابد. هم چنین شواهد تحقیق آن ها بیانگر آن بود که مالکیت مدیرعامل تأثیری بر مدت تصدی مدیرعامل ندارد. نتایج تحقیق آن ها همچنین نشان داد که نظریه کارگزاری نمی تواند تفسیری برای مدت تصدی مدیرعامل و عملکرد مسئولیت اجتماعی در شرکت های مورد مطالعه باشد.

پیشینه داخلی

علیزاده و همکاران (۱۳۹۹) به بررسی رابطه بین دانش مالی و دوره تصدی مدیرعامل با نگهداشت وجه نقد شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداختند. نتایج به دست آمده از آزمون فرضیه های پژوهش نشان می دهد که بین دانش مالی مدیرعامل و نگهداشت وجه نقد در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران رابطه معنی داری وجود ندارد. بین دوره تصدی مدیرعامل و نگهداشت وجه نقد در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران رابطه معنی داری وجود دارد و نگهداشت وجه نقد بر رابطه بین تصدی و دانش مالی مدیرعامل در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران تاثیر می گذارد.

نغمی و همکاران (۱۳۹۹) به بررسی رابطه بین کیفیت حسابرسی و ریسکپذیری در جهت ایجاد ارزش شرکت پرداختند. جهت آزمون فرضیه ها از تکنیک رگرسیون چند متغیره به روش تابلویی استفاده شده است. معیارهای مورد استفاده جهت سنجش کیفیت حسابرسی پنج مولفه تخصص حسابرس، دوره تصدی حسابرس، اندازه موسسه حسابرسی، تمرکز مالکیت و اعضای غیرموظف در هیئت مدیره می باشند. نتایج حاصل از پژوهش نشان می دهد که همه مولفه های به کار گرفته شده در ارتباط

¹ Whiting

² Brockman

³ Tai et al

با کیفیت حسابرسی و عامل ریسک بر ارزش شرکت تاثیر معناداری دارد. همچنین همه مولفه ها، اثر ریسک پذیری بر ایجاد ارزش شرکت را تعدیل می کنند.

زرین ساز سرخابی و نویدی عباسپور (۱۳۹۹) به بررسی تاثیر اثر بخشی کمیته حسابرسی و کیفیت حسابرسی بر کیفیت افشای داوطلبانه پرداختند. نتایج حاصل از پژوهش نشان می دهد که اندازه موسسه حسابرسی بر کیفیت افشای داوطلبانه تاثیر دارد. ولی دوره تصدی حسابرس و حق الزحمه حسابرسی بر کیفیت افشای داوطلبانه تاثیر ندارند. تخصص مالی کمیته حسابرسی بر کیفیت افشای داوطلبانه تاثیر ندارد. تجربه کمیته حسابرسی بر کیفیت افشای داوطلبانه تاثیر ندارد. استقلال کمیته حسابرسی بر کیفیت افشای داوطلبانه تاثیر ندارد.

درخشان مهر و کرمی (۱۳۹۸) به بررسی تاثیر دوره تصدی مدیرعامل و اندازه شرکت حسابرسی بر کیفیت اطلاعات حسابداری پرداختند. نتایج پژوهش نشان میدهد که رابطه معناداری بین دوره تصدی مدیرعامل و کیفیت اطلاعات حسابداری وجود ندارد ولی رابطه منفی معناداری بین اندازه موسسه حسابرسی و کیفیت اطلاعات حسابداری وجود دارد. همچنین کیفیت اطلاعات حسابداری در شرکتهایی با دوره تصدی مدیرعامل بیش از ۳ سال متفاوت از سایر شرکتهای نیست، ولی کیفیت اطلاعات حسابداری که توسط موسسات حسابرسی رتبه ۱ رسیدگی میشود متفاوت از سایر شرکتهای است.

هنروری (۱۳۹۸) در پژوهشی به بررسی اندازه موسسه حسابرسی و صحت گزارشگری تداوم فعالیت در پیش بینی ورشکستگی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداخت. وی به این نتیجه رسید که اندازه موسسه حسابرسی و صدور بند تداوم فعالیت در گزارش حسابرسی در پیش بینی ورشکستگی تاثیر مثبت و معنی داری دارند.

فرضیه: تصدی مدیرعامل و حسابرس شرکت بر کیفیت حسابرسی تاثیر معناداری دارد.

روش پژوهش

پژوهش از لحاظ هدف کاربردی و از لحاظ ماهیت، یک پژوهش توصیفی با تاکید بر روابط همبستگی است، زیرا از یک طرف وضع موجود را بررسی می کند و از طرف دیگر رابطه بین متغیرهای مختلف را با استفاده از تحلیل رگرسیون تعیین می نماید. علاوه بر این در حوزه مطالعات پس رویدادی قرار می گیرد و مبتنی بر اطلاعات واقعی صورت های مالی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران و سایر اطلاعات واقعی است که با روش استقرایی به کل جامعه آماری قابل تعمیم خواهد بود. برای جمع آوری داده های متغیرهای پژوهش از صورت های مالی شرکت ها و از منابع مختلفی همچون نرم افزار ره آورد نوین و سایت اینترنتی متعلق به مرکز مدیریت پژوهش و مطالعات اسلامی سازمان بورس اوراق بهادار تهران و سایت کدال استفاده شده است. قلمرو زمانی این پژوهش از سال ۱۳۹۴ تا ۱۳۹۸ است.

جامعه آماری پژوهش

جامعه آماری این پژوهش شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران هستند. نمونه آماری به روش حذفی و با اعمال شرایط زیر تعیین شد:

۱. برای رعایت قابلیت مقایسه پذیری آنها، سال مالی شرکت ها منتهی به پایان اسفندماه هر سال باشد.

۲. طی قلمرو زمانی پژوهش، توقف فعالیت نداشته و دوره مالی خود را تغییر نداده باشند.
  ۳. کلیه اطلاعات موردنیاز از شرکت‌ها برای پژوهش در دسترس باشد.
  ۵. جزء بانک‌ها و مؤسسات مالی (شرکت‌های سرمایه‌گذاری، شرکت‌های هلدینگ، لیزینگ‌ها و بیمه) نباشند.
  ۶. شرکت‌ها قبل از سال ۱۳۹۴ در بورس پذیرفته شده باشند.
- با مد نظر دادن محدودیت‌های بالا تعداد ۱۰۰ شرکت به‌عنوان نمونه پژوهش انتخاب شدند.

متغیر وابسته

$AQ_{i,t}$: کیفیت حسابرسی شرکت i در سال t است که مطابق با پژوهش‌های پیشین با استفاده از اقلام تعهدی غیرعادی شرکت سنجیده می‌شود. به منظور محاسبه اقلام تعهدی غیر عادی شرکت از باقیمانده‌های مدل رگرسیونی زیر استفاده می‌شود (حسین دوست، ۱۳۹۹)

$$\Delta WC_{i,t} = \beta_0 + \beta_1 OCF_{i,t-1} + \beta_2 OCF_{i,t} + \beta_3 OCF_{i,t+1} + \varepsilon_{i,t}$$

به طوری که در این مدل، $\Delta WC_{i,t}$ برابر با تغییر در سرمایه در گردش شرکت در دوره t نسبت به دوره $t-1$ و $OCF_{i,t}$ برابر با نسبت جریان وجه نقد عملیاتی به کل دارایی‌های شرکت در دوره t است.

متغیر مستقل

تصدی مدیرعامل: شامل تعداد سال‌هایی است که فرد مدیرعامل چنین نقشی را در شرکت دارا می‌باشد.
حسابرسی شرکت: اگر شرکت توسط سازمان حسابرسی، حسابرسی شده باشد یک در غیر این صورت صفر.

متغیرهای کنترلی

بازده کل دارایی‌ها: قابلیت شرکت‌ها در استفاده از دارایی‌ها، بدون در نظر گرفتن سیاست تأمین مالی شرکت‌ها می‌باشد که یک شاخص از چگونگی سودآوری شرکت‌ها می‌باشد. این نسبت از تقسیم درآمد خالص بر کل دارایی‌ها بدست می‌آید.
بازده حقوق صاحبان سهام: جهت محاسبه کمیته حسابرسی در پژوهش حاضر از معیار استقلال کمیته حسابرسی که برابر است با نسبت اعضای مستقل بر کل اعضای کمیته حسابرسی بدست می‌آید.
اندازه شرکت: به منظور کنترل اثر اندازه شرکت‌ها، از لگاریتم طبیعی کل دارایی‌ها استفاده خواهد شد.
اهرم مالی: از تقسیم بدهی‌های بلند مدت به کل دارایی‌ها بدست می‌آید.

یافته‌ها

آمار توصیفی متغیرها

جدول (۱): شاخص های توصیفی متغیرها

پنل الف: متغیرهای پیوسته						
متغیرها	کیفیت حسابرسی	دوره تصدی مدیرعامل	بازده دارایی	بازده حقوق صاحبان سهام	اندازه شرکت	اهرم مالی
میانگین	۰.۰۰۱	۳.۵۶۵	۰.۱۲۴	۰.۳۲۳	۱۴.۵۸۴	۰.۶۱۰
میانه	-۰.۰۰۱	۳.۰۰۰	۰.۱۱۱	۰.۲۹۱	۱۴.۳۹۸	۰.۶۰۵
بیشترین	۰.۹۸	۱۱.۰۰۰	۰.۶۰۹	۱.۹۵۰	۱۹.۳۳۸	۱.۸۰۵
کمترین	-۲.۳۷	۱.۰۰۰	-۰.۷۸۱	-۱.۶۷۰	۱۱.۱۲۹	۰.۱۰۶
انحراف معیار	۰.۱۹	۲.۶۸۱	۰.۱۵۰	۰.۴۳۴	۱.۴۶۰	۰.۲۳۴
پنل ب: متغیرهای گسسته						
متغیر	نوع طبقه	فراوانی	درصد			
اندازه موسسه حسابرسی	۰	۱۳۸	۲۷/۶۰٪			
	۱	۳۶۲	۷۲/۴۰٪			

با نگاهی به جدول (۱) می توان دریافت که میانگین و میانه عمده متغیرها فاصله چندانی باهم ندارند و هر چه مقدار میانگین یک متغیر به میانه ی آن نزدیک باشد، توزیع آن متغیر به توزیع نرمال نزدیک تر است که در توزیع نرمال، میانگین و میانه بر یکدیگر منطبق هستند. که در بین متغیرها، اندازه شرکت با مقدار (۱۴/۵۸۴) دارای بیشترین میانگین و کیفیت حسابرسی با مقدار (۰/۰۰۱) دارای کمترین میانگین است. با مقایسه انحراف معیار متغیرهای موردبررسی به این نتیجه می رسیم که متغیر بازده دارایی با مقدار (۰/۱۵۰) نسبت به سایر متغیرها دارای کمترین پراکندگی است و متغیر دوره تصدی مدیرعامل با مقدار (۲/۶۸۱) دارای بیشترین پراکندگی است و این بدان معناست که این متغیر دارای نوسانات شدیدتری است و با توجه به پنل ب، درصد فراوانی اندازه موسسه حسابرسی برابر با ۷۲/۴۰٪ است که نشان دهنده این می باشد که ۷۲/۴۰٪ درصد شرکت ها یعنی حدود ۳۶۲ شرکت دارای حسابرسی سازمان حسابرسی هستند.

آزمون نرمال بودن

نرمال بودن متغیرها (به خصوص متغیر وابسته در مدل های رگرسیونی)، شرط اولیه انجام کلیه آزمون های پارامتریک می باشد.

جدول (۲): آزمون جاک- برا

نام متغیر	سطح معناداری	نتیجه
دوره تصدی مدیرعامل	۰.۰۰۰۰۰	توزیع نرمال ندارد
اندازه حسابرسی	۰.۰۰۰۰۰	توزیع نرمال ندارد
کیفیت حسابرسی	۰.۰۰۰۰۰	توزیع نرمال ندارد
بازده حقوق صاحبان سهام	۰.۰۰۰۰۰	توزیع نرمال ندارد

توزیع نرمال ندارد	۰.۰۰۰۰۰	اهرم مالی
توزیع نرمال ندارد	۰.۰۰۰۰۰	اندازه شرکت
توزیع نرمال ندارد	۰.۰۰۰۰۰	بازده دارایی

به منظور بررسی نرمال بودن متغیرهای پژوهش از آزمون جارک- برا استفاده شده است. نتایج حاصل در جدول ۲ نشان می‌دهد که سطح معنی داری متغیرهای پژوهش کمتر از ۵ درصد می‌باشد. لذا داده‌ها از توزیع نرمال برخوردار نیستند. با توجه به قضیه حد مرکزی وقتی تعداد مشاهدات بیشتر باشد نرمال بودن الزامی نیست و خللی در مدل رگرسیونی ایجاد نمی‌کند.

آزمون مانایی

مانایی یا نامایی تأثیر اساسی بر توزیع آن متغیر و همچنین بر مدل مورد مطالعه داشته باشد. اجرای مدل رگرسیون با متغیرها و سری‌های غیر مانا ممکن است نتایج کاذب ارائه کند. برای شناسایی مانایی متغیرها معمولاً از آزمون ریشه‌ی واحد^۱ استفاده می‌شود. مهم‌ترین آزمون‌هایی که در ساختار داده‌های ترکیبی برای مانایی متغیرها به کار می‌رود شامل آزمون لوین، لین و چیو^۲ و آزمون ایم، پسران و شین^۳ است؛ که در پژوهش حاضر از آزمون لوین، لین و چیو برای بررسی مانایی متغیرها استفاده شده است. نتایج آزمون انجام شده در ارتباط با مانایی متغیرهای تحقیق در جدول (۳) ارائه شده است.

جدول (۳): خلاصه نتایج آزمون ریشه‌ی واحد-آزمون لوین، لین و چیو

متغیرها	آماره آزمون	سطح معناداری	نتیجه
تصدی مدیرعامل	-۶/۵۵	۰/۰۰	مانا
حسابرسی شرکت	-۷/۲۳	۰/۰۰	مانا
کیفیت حسابرسی	-۷/۱۴	۰/۰۰	مانا
بازده دارایی	-۶/۷۸	۰/۰۰	مانا
اهرم مالی	-۶/۶۵	۰/۰۰	مانا
بازده حقوق صاحبان سهام	-۹/۹۵	۰/۰۰	مانا
اندازه شرکت	-۱۶/۳۳	۰/۰۰	مانا

خود هم انباشتگی داده‌ها

هرچند شرط مانایی متغیرهای یک رابطه رگرسیونی را می‌توان از طریق تفاضل گیری تأمین کرد، اما کار خاصی برای حفظ اطلاعات بلندمدت در رابطه با سطح متغیرها نمی‌توان انجام داد. اینجاست که هم انباشتگی به کمک ما می‌آید تا بتوان رگرسیونی را بدون هراس از کاذب بودن بر اساس سطح متغیرها برآورد کرد. به زبان ساده هم انباشتگی وقتی پیش می‌آید که دو سری زمانی روی یک طول موج حرکت کنند و در بلندمدت نمی‌توانند دور از هم حرکت کنند و برای آزمون وجود رابطه

¹ Unit Root Test

² Levin, Lin and Chu

³ Im, Pesaran and Shin

تعادلی بلندمدت بین دو متغیر یا چند متغیر، از تجزیه و تحلیل هم انباشتگی استفاده می‌شوند. در حقیقت هم انباشته بودن چند متغیر به معنای وجود رابطه‌ای بلندمدت و معنادار و غیر تصادفی بین این متغیرها است. برای بررسی هم انباشتگی در داده‌های ترکیبی، سه آزمون پدرونی، کائو و فیشر (ژوهانسون تعدیل شده) قابل اجرا هستند؛ که در تحقیق حاضر از آزمون کائو استفاده شده است. فرض‌های آماری آزمون هم انباشتگی به شرح زیر است:

فرضیه صفر (H_0): رابطه خطی بین متغیرها در بلندمدت دارای هم انباشتگی نیست.

فرضیه مقابل (H_1): رابطه خطی بین متغیرها در بلندمدت دارای هم انباشتگی است.

جدول (۴): نتایج آزمون هم انباشتگی

نتیجه آزمون	Prob	آماره آزمون	روش آزمون
فرضیه صفر رد می‌شود	۰/۰۰	-۱۱/۵۳	کائو (Kao)

با توجه به نتایج آزمون کائو، مشاهده می‌شود که فرض صفر آزمون رد شده و ترکیب خطی متغیرهای مورد بررسی دارای هم انباشتگی است ($Prob < 5\%$)؛ بنابراین، می‌توان با اطمینان از عدم ایجاد رگرسیون کاذب مدل مورد نظر را در سطح مقادیر برآورد کرد.

آزمون ضرایب همبستگی

هدف روش‌های همبستگی، بررسی میزان رابطه بین دو یا چند متغیر است. درحالی‌که رگرسیون به دنبال پیش‌بینی یک متغیر بر اساس مطالعه تغییرات یک یا چند متغیر دیگر است. آنچه در خروجی نتایج رگرسیون و همبستگی باعث ایجاد تفاوت می‌شود، آن است که در همبستگی همیشه رابطه متغیرها به صورت دو به دو موردسنجش قرار می‌گیرد. اما در یک مدل رگرسیون اثرات متغیرها به صورت هم‌زمان بررسی می‌شود.

جدول (۵): نتایج ضرایب همبستگی پیرسون بین متغیرهای تحقیق

متغیر	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷
کیفیت حسابداری	۱						
دوره تصدی مدیرعامل	-۰.۱۳	۱					
اندازه حسابداری	۰.۰۲	-۰.۰۲	۱				
بازده دارایی	۰.۳۳	۰.۰۲	۰.۱۳	۱			
بازده حقوق صاحبان سهام	۰.۱۹	-۰.۰۸	۰.۰۰	۰.۵۱	۱		
اندازه شرکت	۰.۲۱	-۰.۱۰	-۰.۰۸	۰.۱۷	۰.۲۰	۱	
اهرم مالی	-۰.۱۳	-۰.۱۵	-۰.۲۲	-۰.۵۳	۰.۰۰	۰.۰۸	۱

بنابر آمار ارائه شده در جدول ۵ تمامی متغیرهای تحقیق ضریب همبستگی کمتر از ۵۵٪ را دارند و با پرداختن به موضوع هم خطی چندگانه، کندی (۲۰۰۸) بیان می‌کند که همبستگی بالا وقتی اتفاق می‌افتد که مقدار آن بالاتر از ۰/۸۰ یا ۰/۹۰ باشد.

برایمن و کرامر (۲۰۰۱) مشاهده کردند که هم خطی چندگانه زمانی وجود دارد که همبستگی بیش از ۰/۸۰ باشد، در حالیکه اندرسون، سونینی و ویلیامز (۱۹۹۰) از ۰/۷۰ به عنوان نشاندهنده نقطه استاندارد استفاده نمودند، می توان نتیجه گرفت که متغیرهای این پژوهش ضریب همبستگی بسیار ضعیفی با هم دارد. به عبارتی دیگر همبستگی بالایی بین متغیرهای این پژوهش وجود ندارد، به طوریکه می توان نتیجه گرفت بین متغیرهای پژوهش عدم خودهمبستگی وجود دارد.

آزمون ناهمسانی واریانس

بررسی نتایج حاصل از آزمون ناهمسانی واریانس که با آزمون وایت انجام شد، نشان می دهد که سطح معنی داری مقدار آماره، برای مدل تحقیق در سطح خطای کمتر از ۵ درصد، کوچک تر از ۰/۰۵ و معنی دار است، به عبارت دیگر فرضیه H_0 مبنی بر همسانی واریانس جملات خطا رد می شود، یعنی جملات خطا از واریانس همسانی برخوردار نمی باشند (جدول ۶).

جدول (۶): آزمون همسانی واریانس

سطح معنی داری	مقدار آماره	آزمون وایت
۰/۰۰	۳/۰۴	مدل اول

برای تخمین الگوهای اقتصادی، روش های متفاوتی وجود دارد. با لحاظ کردن فروض کلاسیک، روش حداقل مربعات معمولی (OLS) بر اساس قضیه گاوس - مارکف بهترین تخمین زننده خطی بدون تورش است؛ اما در صورت وجود ناهمسانی واریانس دیگر روش حداقل مربعات معمولی (OLS) روش مناسبی برای تخمین نیست که از این رو با وزن دادن (Cross-section weights) به رفع آن پرداخته و مدل مناسب برای تخمین آزمون فرضیه ها روش حداقل مربعات تعمیم یافته (GLS) خواهد بود؛ که خروجی آزمون نرم افزار ایویوز در پیوست شماره ۶ ارائه شده است.

آزمون هم خطی

هم خطی به معنای وجود رابطه شدید بین متغیرهای مستقل و کنترلی موجود در مدل می باشد. در صورت وجود هم خطی، ضرایب برآوردی الگو دارای خطای معیار بالایی خواهد بود و در نتیجه این مسأله باعث می شود که تعداد متغیرهای معنی دار در معادله کاهش یابد. در این معادله برای بررسی عدم وجود هم خطی از معیار عامل تورم واریانس (VIF) استفاده شد. وقتی که شاخص تورم واریانس کمتر از ۱۰ باشد، نشان دهنده عدم وجود هم خطی می باشد. با توجه به جدول (۷) نتایج حاصل از این آزمون نشان می دهد. که میزان تورم واریانس متغیرهای مستقل و کنترلی مدل پژوهش در حد مجاز خود قرار داشته و لذا از این بابت مشکلی وجود ندارد.

جدول (۷): بررسی هم خطی

متغیر	آماره‌های هم خطی مدل
عامل تورم واریانس (VIF)	
دوره تصدی مدیرعامل	۱.۰۳۹۵۶۹
کیفیت حسابرسی	۱.۰۶۶۹۹۱
اندازه حسابرسی	۱.۰۴۰۰۶۲
بازده دارایی	۲.۲۳۲۶۴۰
بازده حقوق صاحبان سهام	۱.۵۵۷۷۴۶
اندازه شرکت	۱.۰۹۷۰۹۵
اهرم مالی	۱.۷۵۶۶۹۳

با توجه به آزمون معیار تورم واریانس، نتایج نشان می‌دهد که مقادیر عامل تورم واریانس برای هریک از متغیرهای توضیحی مدل تحقیق ارائه شده کمتر از ۱۰ می‌باشند؛ بنابراین، مشکل هم خطی در مدل وجود ندارد.

انتخاب الگوی مناسب برای مدل رگرسیون

در استفاده از داده‌های ترکیبی از مدل‌های مختلفی برای آزمون فرضیه‌ها استفاده می‌شود. این مدل‌ها شامل روش‌هایی مانند مدل اثر ثابت، مدل اثر تصادفی، مدل رگرسیون به ظاهر نامرتب و مدل داده‌های تلفیقی است. همچنین، آزمون‌هایی برای تعیین نوع مدل متناسب با داده‌های تحقیق، مانند آزمون چاو (F)، هاسمن و بروش پاگان وجود دارد. برای انتخاب روش مناسب برای تخمین مدل‌های مزبور در مقاطع و دوره‌های زمانی مختلف داده‌های ترکیبی، از آزمون F مقید (چاو) استفاده شده است؛ که خروجی آزمون در جدول ۷ نشان داده شده است. فرض‌های مربوط به آزمون چاو به شرح زیر است:

فرضیه صفر (H_0): همه‌ی عرض از مبدأها در مدل باهم برابرند (ساختار Pool).

فرضیه مقابل (H_1): حداقل یکی از عرض از مبدأها با بقیه متفاوت است (ساختار Panel).

جدول (۸): نتایج آزمون چاو (F مقید) در بررسی مدل فرضیات تحقیق

آزمون چاو	آماره F	p-value	نتیجه آزمون چاو	نوع آزمون
مدل تحقیق	۱۱۶/۰۵	۰/۰۰	H_0 رد می‌شود	داده‌های ترکیبی Panel date

برای انتخاب از میان طرح پنل یا رگرسیون تجمیع شده (تلفیقی) از آزمون F (چاو) استفاده شد به طوری که سطح معناداری آزمون F اگر کمتر از ۵ درصد باشد، پنل انتخاب می‌شود. همانطور که در خروجی آزمون F مشاهده می‌نمائید فرضیه صفر مدل رد شده و پنل انتخاب می‌شود. برای انتخاب از میان روش‌های پنل از آزمون هاسمن استفاده می‌کنیم. در صورتی سطح معناداری آزمون هاسمن بیشتر از ۵ درصد باشد، مدل اثرات تصادفی و در صورتی که سطح معناداری آزمون هاسمن کمتر از ۵ درصد باشد، مدل اثرات ثابت انتخاب می‌شود؛ خروجی آزمون هاسمن به شرح جدول ۹ می‌باشد.

جدول (۸): نتایج آزمون هاسمن در بررسی مدل فرضیات تحقیق

نوع آزمون	نتیجه آزمون هاسمن	p-value	آماره	آزمون هاسمن
اثرات ثابت	H_0 رد می شود	۰/۰۰	۲۲/۱۰	مدل اول

بررسی آزمون فرضیه‌های پژوهش

فرضیه: دوره تصدی مدیر عامل و حسابرسی شرکت بر کیفیت حسابرسی تأثیر معناداری دارد.

جدول (۱۰): نتایج تخمین فرضیه تحقیق

متغیرها	ضرایب	انحراف استاندارد ضرایب	t آماره	سطح معناداری
دوره تصدی مدیرعامل	۰.۰۲۱۷۹۹	۰.۰۰۸۴۱۷	۲.۵۹۰۰۰۰	۰.۰۰۹۹
اندازه حسابرسی	۰.۹۳۷۳۴۹	۰.۰۴۹۵۰۵	۱۸.۹۳۴۵۴	۰.۰۰۰۰
بازده دارایی	۰.۳۵۰۴۶۴	۰.۱۸۳۰۹۷	۱.۹۱۴۰۸۸	۰.۰۵۶۲
سهام بازده حقوق صاحبان	۰.۱۰۵۰۶۹	۰.۰۵۵۴۷۹	۱.۸۹۳۸۳۰	۰.۰۵۸۹
اندازه شرکت	-۰.۰۵۵۸۳۳	۰.۰۳۶۶۸۷	-۱.۵۲۱۸۸۴	۰.۱۲۸۷
اهرم مالی	۰.۰۸۶۰۶۱	۰.۱۲۳۴۳۷	۰.۷۰۲۹۰۴	۰.۴۸۲۵
عرض از مبدا	-۱.۲۱۲۵۳۷	۰.۶۱۲۱۸۶	-۱.۹۸۰۶۷۰	۰.۰۴۸۲
ضریب تعیین	۰.۷۸			
آماره اف و سطح معناداری آن	(۰.۰۰۰۰) ۲۳۶۶۱			
دوربین واتسون	۲.۱۵			

در بررسی معنی دار بودن کل مدل با توجه به اینکه سطح معناداری آماره F از ۱ درصد کوچک تر است (۰/۰۰) لذا مدل معنی دار بوده و فرضیه H_1 آزمون F در سطح اطمینان ۹۹ درصد پذیرفته می شود. ضریب تعیین مدل نیز گویای آن است که ۰/۷۸ درصد متغیر کیفیت حسابرسی، توسط متغیر توضیحی تبیین می گردد. علاوه بر این به منظور بررسی همبستگی جملات خطا باید به میزان آماره دوربین واتسون توجه نمود. چون مقدار آن ۲/۱۵ بین بازه قابل قبول قرار دارد، فرض همبستگی جملات خطا رد می شود. با توجه به نتایج آزمون فرضیه، متغیر دوره تصدی مدیرعامل با توجه به اینکه سطح معناداری آن کمتر از ۵ درصد است، که نشاندهنده رابطه معنادار با کیفیت حسابرسی شرکت است. یعنی به عبارتی دوره تصدی مدیر عامل بر کیفیت حسابرسی تأثیر معناداری دارد. همچنین متغیر اندازه حسابرسی با توجه به اینکه سطح معناداری آن کوچکتر از ۵ درصد است که نشاندهنده رابطه معنادار با کیفیت حسابرسی است. لذا فرضیه اول تحقیق در سطح اطمینان ۹۵ درصد تایید می شود. یعنی به عبارتی دوره تصدی مدیرعامل و اندازه حسابرسی بر کیفیت حسابرسی تأثیر معناداری دارد. همچنین متغیرهای کنترلی بازده دارایی بازده حقوق صاحبان سهام با توجه به سطح معناداری کمتر از ۱۰ درصد در سطح اطمینان ۹۰ درصد رابطه معناداری با کیفیت حسابرسی دارند. اما اندازه شرکت و اهرم مالی به سطح معناداری بزرگتر از ۵ درصد رابطه معناداری با کیفیت حسابرسی ندارد.

بحث و نتیجه گیری

مدیران عامل به شهرت و اعتبار خود علاقه مند می‌باشند و همین امر منجر به عملکرد محافظه کارانه آنان در ارتباط با گزارش زیان می‌گردد. از طرفی در ابتدای دوره تصدی، حتی در شرایط بد بازار، عملکرد نامناسب شرکت به حساب ضعف مدیرعامل گذاشته می‌شود. بنابراین در ابتدای دوره تصدی، مدیران عامل سعی می‌کنند عملکرد مناسبی از خود نشان دهند تا بدین ترتیب برای خود اعتبار بیافزایند. پس از اینکه مدیرعامل به شهرت و اعتبار دست یافت، سعی در حفظ شهرت خود دارد. از این رو شروع به گزارشگری محافظه کارانه می‌کنند. یعنی شهرت وی، محرکی برای کاهش گزارشگری جسورانه می‌گردد؛ زیرا مدیرعاملی که شهرت وی بیشتر است. دوره تصدی مدیر عامل شرکت یکی از معیارهای اندازه گیری کیفیت مدیریتی است که به تعداد سالهایی که یک شخص در پست مدیر عامل یک شرکت می‌باشد اطلاق می‌شود. انجام عملیات مدیریتی شرکت توسط یک شخص طی سنوات متمادی، به دلیل آشنایی تیم مدیریتی با عملیات مدیریتی شرکت، می‌تواند مؤثرتر صورت گیرد. چنانچه مدیر عامل شرکت تجربه انجام مدیریت شرکت را برای چندین سال داشته باشد، شناخت بیشتری نسبت به کار و نوع فعالیت شرکت خواهد داشت که موجب تسریع در انجام عملیات مدیریت و کاهش هزینه های مدیریت و افزایش کیفیت مدیریت می‌گردد. از این رو هدف این تحقیق بررسی این موضوع است که آیا دوره تصدی مدیرعامل و حسابرسی شرکت بر کیفیت حسابرسی تاثیر دارد یا نه؟ جامعه آماری شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران بین سال های ۱۳۹۴ تا ۱۳۹۸ و با استفاده از اطلاعات ۱۰۰ شرکت و روش رگرسیون خطی چند متغیره به آزمون فرضیه پرداخته شد که نتایج آزمون نشان داد دوره تصدی مدیرعامل و حسابرسی شرکت تاثیر معناداری بر کیفیت حسابرسی دارد. در پژوهش های آتی این تحقیق رو با توجه به تفکیک صنایع انجام شود و نتایج آن مورد بررسی و تحلیل قرار گیرد. همچنین پیشنهاد می‌شود این تحقیق در سال های آتی در بازه زمانی بیشتری مورد آزمون قرار گیرد.

منابع

- ✓ اسکندری، سجاد، (۱۳۹۴)، تاثیر تغییر شریک حسابرس بر کیفیت گزارشگری مالی شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، پایان نامه کارشناسی ارشد، موسسه آموزش عالی تاکستان.
- ✓ بیگی، خدیجه، (۱۳۹۸)، بررسی تاثیر راهبری شرکتی و کیفیت حسابرسی بر هزینه تامین مالی از طریق بدهی، بررسی های حسابداری و حسابرسی، دوره ۱۷، شماره ۶۲، صص ۱۷-۳۲.
- ✓ پیری، پرویز، شیخ محمدی، امیر، جوادی، نعمت الله، (۱۳۹۲)، بررسی ارتباط بین اندازه موسسه حسابرسی، تعداد صاحبکاران موسسه حسابرسی با کیفیت حسابرسی، دانش حسابرسی، دوره ۱۳، شماره ۵۱، صص ۱-۲۶.
- ✓ جامی، مجید، محمدی، فاطمه، سارانی، افسانه، (۱۳۹۸)، بررسی تاثیر کیفیت حسابرسی بر ارزش شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار، فصلنامه رویکردهای پژوهشی نوین در مدیریت و حسابداری، دوره ۳، شماره ۱۴، صص ۶۵-۷۶.
- ✓ حاجیها، زهره، قانع، علی، (۱۳۹۵)، بررسی تاثیر کیفیت حسابرسی بر فرصت سرمایه گذاری شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، فصلنامه دانش حسابرسی، دوره ۱۶، شماره ۳، صص ۱۰۳-۱۲۷.
- ✓ حساس یگانه، یحیی، آذین فر، کاوه، (۱۳۸۹)، رابطه بین کیفیت حسابرسی و اندازه مؤسسه حسابرسی، بررسی های حسابداری و حسابرسی، دوره ۱۷، شماره ۶۱، صص ۸۵-۹۸.

- ✓ حسین دوست، امید، (۱۳۹۹)، تاثیر حق الزحمه های غیرعادی حسابرسی بر کشف ضعف های با اهمیت کنترل داخلی با تاکید بر اندازه حسابر، پایان نامه کارشناسی ارشد، موسسه آموزش عالی غیردولتی غیرانتفاعی الغدير.
- ✓ درخشان مهر، آرش، کرمی، صبا، (۱۳۹۸)، تاثیر دوره تصدی مدیرعامل و اندازه شرکت حسابرسی بر کیفیت اطلاعات حسابداری، چشم انداز حسابداری و مدیریت، دوره ۲، شماره ۶، صص ۱۷-۳۰.
- ✓ دیانتی دیلمی، زهرا، مرادزاده فرد، مهدی، مظاهری، علی، (۱۳۹۲)، اثر دوره تصدی مدیریت را بر ارزش شرکت، هزینه نمایندگی و ریسک اطلاعاتی، پژوهش های تجربی حسابداری، دوره ۳، شماره ۹، صص ۲۱-۳۹.
- ✓ دیانتی، عباس، محمودی، علی، باقری، جواد، (۱۳۹۵)، ارائه مولفه ها و شاخص های بعد اجتماعی مسئولیت شرکت ها و وضعیت موجود آن در ایران، فصلنامه مطالعات توسعه اجتماعی- فرهنگی، دوره دوم، شماره ۱، صص ۲۰۹-۲۳۴.
- ✓ زرین ساز سرخابی، فیروزه، نویدی عباسپور، ابراهیم، (۱۳۹۹)، بررسی تاثیر اثر بخشی کمیته حسابرسی و کیفیت حسابرسی بر کیفیت افشای داوطلبانه، چشم انداز حسابداری و مدیریت، دوره ۳، شماره ۳۱، صص ۷۵-۹۰.
- ✓ صالحی، مهدی، عبدلی محمودآباد، ناصر، (۱۳۹۷)، تأثیر تخصص حسابر در صنعت بر ریسک پذیری شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، فصلنامه دانش حسابرسی، دوره ۱۸، شماره ۷۰، صص ۵-۲۴.
- ✓ علوی طبری، حسین، خلیفه سلطان، سیداحمد، شهیندیان، ندا، (۱۳۸۸)، کیفیت حسابرسی و پیش بینی سود، تحقیقات حسابداری، شماره ۳، صص ۲۲-۳۵.
- ✓ عزیززاده، محمد، خانجانی مادومان، کامران، بینا، طیبیه، (۱۳۹۹)، بررسی رابطه بین دانش مالی و دوره تصدی مدیرعامل با نگهداشت وجه نقد شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، یازدهمین کنفرانس ملی رویکردهای نوین در مدیریت، اقتصاد و حسابداری، بابل.
- ✓ علیمردانی، مجید، (۱۳۹۶)، بررسی و تبیین اندازه دستگاه حسابرسی بر کیفیت حسابرسی، فصلنامه دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت، شماره ۱۱، صص ۴۱-۵۳.
- ✓ مرادی، فرهاد، (۱۳۹۷)، مطالعه رابطه سطح افشای مسئولیت اجتماعی و تقسیم سود در شرکت های پذیرفته شده در بورس تهران، مجله دانش حسابداری، سال ۷، شماره ۲۴، صص ۱۵۵-۱۸۰.
- ✓ مرادی، مهدی، حسینی، سیداحسان، (۱۳۹۱)، بررسی رابطه تغییر همزمان مدیریت ارشد و مدیریت سود، حسابداری مالی، دوره ۴، شماره ۱۶، صص ۴۰-۶۰.
- ✓ نعمی، حبیب الله، حسینی، نرگس، قردان، احسان، (۱۳۹۹)، بررسی رابطه بین کیفیت حسابرسی و ریسک پذیری در جهت ایجاد ارزش شرکت، چشم انداز حسابداری و مدیریت، دوره ۳، شماره ۳۱، صص ۴۵-۶۲.
- ✓ نیکبخت، محمدرضا، شعبانزاده، مهدی، کنارکار، امین، (۱۳۹۵)، رابطه بین حق الزحمه حسابرسی و تجربه حسابر با کیفیت حسابرسی، فصلنامه مطالعات مدیریت و حسابداری، دوره ۲، شماره ۱، صص ۱۹۰-۲۰۸.
- ✓ هنروری، گل حسین، (۱۳۹۸)، اندازه موسسه حسابرسی و صحت گزارشگری تداوم فعالیت در پیش بینی ورشکستگی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد صفادشت.
- ✓ یاسایی، سلو، (۱۳۸۹)، تأثیر کیفیت حسابرسی بر ارقام تعهدی اختیاری، پایان نامه کارشناسی ارشد حسابرسی، دانشگاه تهران.

- ✓ Ashbaugh, H., & Warfield, T. D. (2003). Audits as a Corporate Governance Mechanism: Evidence from the German Market. *Journal of International Accounting Research*. Vol.2, PP. 1–21.
- ✓ Baker, P. (2018). CEO tenure, boards of directors, and acquisition performance. *Journal of Business Research*, 60, 331–338.
- ✓ Ben Kwame Agyei-Mensah, (2018), The effect of audit committee effectiveness and audit quality on corporate voluntary disclosure quality, *African Journal of Economic and Management Studies*, <https://doi.org/10.1108/AJEMS-04-2018-0102>
- ✓ Brockman, D. (2016). Corporate social responsibility: A theory of the ifrm perspective. *Academy of Management Review*, 26, 117–127.
- ✓ Davidson, R. A. and D.Neu (1993). A Rote on Association between Audit Firm Size and Audit Quality. *Contemporary Accounting Research*, 9(2), 479-488.
- ✓ DeAngelo, L.E. (1981) a. Auditor independing, "low balling", and disclosure regulation. *Journal of Accounting and Economics*. 3(2), 113-127.
- ✓ Fredrickson, J.W, Hambrick, D.C, Baumrin, S (1988). A model of CEO dismissal. *The Academy of Management Review*. 13(2), 255-270.
- ✓ Hambrick, D.C, Fukutomi, G, D.S. (1991). The seasons of a CEO's tenure. *The academy of Management Review*, 16(4), 719-742.
- ✓ Henock Louis. (2005). Acquirers Abnormal Returns, Audit Firm Size and the Small Auditor Clientele Effect. *Journal of accounting and economics*.
- ✓ Mangesti, S., Solimun, S., (2019). The relationship between audit quality and risk taking toward value creation in Indonesia. *Journal of Accounting in Emerging Economies*. 2042- 1168.
- ✓ Mishael J, Meyer John, T Rigs. (2007). the impact of auditor – client relationships on the reversal of first –time audit qualifications. *Managerial auditing journal*; 53 – 55.
- ✓ Tai, N, Waddock, S. A., & Graves, S. B. (2016). The corporate social performance–ifnancial performance link. *Strategic Management Journal*, 18, 303–319.
- ✓ Wei Ting, S. (2016). Do ratings of ifrms converge? Implications for managers, investors and strategy researchers. *Strategic Management Journal*, 37, 1597–1614.
- ✓ Whiting. K. (2017). The communication of corporate social responsibility: United States and European Union multinational corporations. *Journal of Business Ethics*, 74, 373–389.
- ✓ Willenborg. M. (1999). Empirical analysis of the economic demand for auditing in the initial public offering market", *Journal of Accounting Research* 37 (spring): 225-238.
- ✓ Zhang, B. (2016). A three-dimensional conceptual model of corporate performance. *Academy of Management Review*, 4, 497–505.